

del segon membre de *Tago-Mago*, la illeta i vénda arran de la costa NE. d'Eivissa, amb el qual, per la seva banda, es lliguen els continentals *Taga-manent*, *Taga*, *Tagast* (V. l'art. *Taga* infra) (cf. encara els arts. *Montgò / Magó* i *Magòria* supra).²

En conclusió, probt. nom lígur-sorotàptic, com aqueixos, i com *MAGLORIKA i *MINORIKA (supra, art. *Mallorca*). També és sens dubte pre-romà el nom aborigen de Ciutadella, *Iamon*, amb els seus pobladors *Iamontani*; que pot venir del germà sorotàptic del cèltic *Giamon* 'hivern' 'el mes hivernal' (V. art. *Gemor* vol. I, 162).

NLL llunyans que recorden el de Maó. Tots, probablement, imitats del del port famós. A Mall.: *Port de Maó*, te. St. Llorenç des Cardassar (prop de *Pocafarina*) (XLI). Hi rebrien o embarcarien mercaderia cap a Menorca (cf. *BDLC* XIV, 6). Un nom semblant a la costa del Llenguadoc, al SE. de Narbona, «Port-Mabon, baie circulaire dans l'étang de Sigean --- murs de construction romaine», però Sabarthès no dóna dades antigues d'aqueix nom; si hi hagué obres romanes, s'ignora quin nom tenia, i no hi ha raó per assegurar que allí sigui nom més antic que a St. Llorenç des Cardassar. O a Xerta, *Placeta Maó* (enq. de 1961, XXVIII, 26 ss.).

¹ = cast. *La Explanada*. — ² Una raó de més per rebutjar l'enllaç amb el nom cartaginès és que la -g- de l'ètimon de Maó devia ser una g del tipus ibèric (semi-sorda o sorda lenida) car és *Maco* amb -c- com ho anotà l'Anònim de Ravenna (V. supra s.v. *Mallorca/Menorca*).

MAQUEDA, amb MAQUIAL, MAQUIVA, i BENIMA - QUILA

Grup de NLL valencians i castellans, resultants en àrab vulgar d'un nus i cúmul de parònims àrabs.

A) *MAQUEDA* (1), la important Rambla de *Maqueda* que travessa el terme de Monóver; anotat *makéda* en la meva enq. de 1963 (XXVI, 86.12). Sembla que és variant de pronúncia del mateix mot àrab, l'antic (2) *Macada*, alqueria de Corbera de la Ribera, en el *Rept.* (Bof. 388). La més coneguda és (3) *Maqueda*, població de la prov. de Toledo; sobre la qual hi ha un article en la *Contr.* d'Asín-Oliver (p.118), amb cites, i d'aparences satisfactòries. Desitjaríem limitar-nos a remetre-hi, però com que cal explicar els altres NLL val. de la mateixa inicial (no explicats allí ni així explicables), i escarmentats del procedir acrític i dades falses del lamentable llibret, ens cal reprendre la qüestió, començant per repetir el que diu:

«*Maqueda* (Toledo) < *M(a)kâda* 'estable', 'fija', 'firme'. Citala precisando su grafia, Yaqût, s.v., y la localiza, exactamente, como fortaleza, en el distrito

de Toledo. Ibn *Baškuwal* (*B.R.A.Hi.* I-II, 26, 41, y 478) la cita asimismo y, para fecha de su construcción, da la época de Almanzor, al trazar la biografía de Fath Ibn al Qaššari, tradicionista toledano, diciendo que erigió a su costa el castillo de Maqueda y el de Huecas entre los aa. 322 y 403 de la hégira (933 y 1012 de J.C.). Para su significado de 'estable', 'fija', cf. *Tâğ al-'Arûs* (II, 505, raíz *mkd*), que también registra este topónimo español, tomándolo de *Ibn Baškuwal*.¹

Aquí ja hi ha error de la banda arabística, però almenys ens forneix els mitjans de descobrir-lo, amb les cites que dóna dels erudits antecessors (Codera etc), cf. les notes de MzPi. sobre *Huecas*, Aben Pasqual (*Baškuwel*) i *Al-Wakkaš*. Car aqueixa arrel *mkd* no és àrabi o no es pot dir que hi hagi tal arrel en aquesta llengua. El *Tâğ al-'Arûs* és una recopilació recent, deguda al lexicògraf egípcia Said Murtada (fi S. XIX), que acumula dades espigolades, ací i allà, en textos de les més vàries procedències i confuses valors.²

En efecte, l'arrel *kyd* sí que existeix i és de l'àrab comú i de tots temps, d'Espanya i de pertot: Al-Ansarí, el *Beladorí*, Ibn Haldun, els psalms de Saadia, el *Calila* de Bidpai, i tota mena de fonts històriques i geogràfiques (V. els glossaris de De Goeje; i en fi Dozy, *Suppl.* II, 504). Sentit general 'triomfar d'algú', 'combatre'l', 'irritar-lo', 'excitar-lo'. Limitant-nos als elements nominals registrats pels nostres *RMa.* i *PAlc.*, en els quals està plenament descabdellada: *mikyâd* 'astut' («astutus, dolosus»), *kayûd* «dolosus» (*RMa.* 194, 335), *mukiid* «artero, malvado», *queid* «malvestad» (pl. *kuyûd*) (*PAlc.* 105 b26, b23, 305 a26-27). I especialment *makîda* «dolus» (*RMa.*) que fa el plural *makâ'id*. Però com observa Dozy: «*makîda* se prend aussi dans le sens favorable»: (Al-Ansarí) «finesse d'esprit». En *Calila* de Bidpai: «en ell hi havia *râyib* (recursos), *makîda* i *qawwa* ['força']»; en el *Beladorí*: «valeur, bravoure» (*qawwa makîda*).

Maqueda ve evidentment, d'aquest *makîda* de l'arrel *kyd*, probab. en el sentit de 'plaça forta', 'estratègica', 'astutament bastida'. Cf. en Ibn-Haldun «*kâdabum*» ['els va enganyar amb l'estratagema de']; «*fîbinâ al-qa' li-šafatib*» 'construir una ciutadella per als seus partidaris' (*Hist. dels Berebers* I, 658.15). Si fa escrípol la *é* com a provinent d'àr. *î* (que darre un *kef* sol restar tancada), pensarem que es tracta de *makâ'id*, registrat pel nostre *RMa.* com a plural de *makîda*; o bé d'una forma vulgar *makâda* resultant de l'altra solució de *kayad* > *kâd*, pròpia, en fonètica àrabi, de les «arrels malaltes»; així, alhora, s'explicaria més perfectament la *â* de *Macada*, antiga alqueria de Corbera (2).

Explicació complicada, per un malentès, que sovint es produeix, a causa dels metaplasmes habituals i encreuaments de l'àrab dialectal i vulgar: certa-